

LAUSUNTO

Verohallinnon ohje, "Pienpanimoalennus Suomessa", diaarinumero VH/6813/00.01.00/2025.

Pienpanimoliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto uusittuun ohjeeseen "Pienpanimoalennus Suomessa", diaarinumero VH/6813/00.01.00/2025.

Haluamme Verohallinnon kiinnittävän huomiota lisenssivalmistukseen ja siihen, että panimoiden yhteistyössä tekemät oluet tulkitaan lisenssivalmistukseksi.

Pienpanimoliitosta vaikuttaa siltä, että Verohallinnossa ei ymmärretä niin sanottujen kollaboraatio-oluiden luonnetta ja merkitystä. Verohallinnon tiukentuva tulkinta uhkaa nähdäksemme yhteistyön tekemistä pienpanimoiden välillä, pienpanimotuotteiden maahantuontia ja suomalaisten oluiden vientiä merkittävästi.

Haluamme siksi tällä lausunnolla selventää yhteistyöoluiden luonnetta ja esittää muutamia tärkeitä muutosehdostuksia.

1. Mitä yhteistyöluet ovat

Kollaboraatio-oluut ovat maailmalla ja Euroopassakin yleinen tapa markkinoida tuotteita, kasvattaa pienyritysten tunnettuutta, lisätä alan yhteisöllisyyttä ja edistää vientiä.

Tyypillisesti yhteistyö toimii niin, että kahden tai useamman pienpanimon oluentekijät kokoontuvat yhteen panimoon, kehittävät yhdessä reseptin, valmistavat oluen, laittavat kaikkien osallistuneiden panimoiden logon pakkauksiin ja markkinoivat yhteistyötä sosiaalisessa mediassa.

Näin syntyvä olut on isäntänä toimineen panimon tuote, ja se lasketaan sen panimon valmisteverolitroihin. Toisten panimoiden logojen käytöstä ei makseta rojaltia tai korvausta. Yhteistyö ei ole vastikkeellista.

Yhteistyöhön osallistuu aina kaksi, joskus useampi, pienpanimo. Yksikään toimija ei yhteistyön avulla pääse perusteettomasti nauttimaan pienpanimoalennuksesta. Motiivina yhteistyölle on yhteisöllisyys, oppiminen ja markkinointi.

Pienten panimoiden välisellä yhteistyöllä tuodaan esille alan hyvää henkeä ja esitellään pientuottajien tuotteita ensinnäkin maan sisällä uusille markkinoille: yhteistyöoluen kautta panimo saa näkyvyyttä eri puolella Suomea toisen panimon kautta. Monille tällainen yhteistyö on elintärkeä tunnettuuden lisäämisen ja markkinoinnin keino.

Sama toimii ulkomaisessa yhteistyössä. Vientimarkkina avautuu pienpanimoille tyypillisimmin niin, että suomalainen pienpanimo käy ulkomailla kehittämässä reseptiä

yhteistyöalueen, tapaa maahantuoja ja saa jalkaa oven väliin paikallisen pienpanimon avustuksella.

Pienpanimoille oluen tekeminen yhdessä on alaa edistävää oppimista, kun panimot vaihtavat kokemuksiaan niin kotimaisten kuin ulkomaisten toimijoiden kesken.

Kollaboraationa syntyneet oluet eivät yleensä ole pienpanimoiden liikevaihdolle merkittäviä. Ne ovat kertaluonteisia, tyypillisesti pieniä erikoiseriä, ja on hyvin erikoista, että Verohallinnon tulkinnan mukaan tällainen yhteistyö tekee panimoista vähemmän itsenäisiä tai jopa riippuvaisia toisistaan.

2. Logojen ja tuotemerkkien käyttö

Verohallinto näyttää tulkitsevan niin, että jos panimo A saa käyttöönsä panimo B:n logon tai nimen, tämä tekee yhteistyöstä lisenssivalmistusta.

Pienpanimoliitto ja alan yritykset eivät näe asiaa niin, vaan ennemmin panimo B saa mahdollisuuden päästä panimon A etikettiin ja samalla näkyvyyttä tämän markkinointikanavissa. Kyseessä on edelleen panimo A:n tuote, ja pakkaukset ja mahdolliset markkinointimateriaalit tehdään panimon A visuaalisella ilmeellä. Reseptin omistaa myös panimo A.

Direktiivin 92/83 4 artiklan 2 kohdan mukaan pienpanimoiden – joiden vuotuinen oluttuotanto on alle 200 000 hehtolitraa – on oltava aidosti itsenäisiä kaikista muista panimoista sekä oikeudellisen ja taloudellisen rakenteensa että tuotantorakenteensa osalta. Tämä tarkoittaa, että niiden on käytettävä fyysisesti erillisiä toimitiloja eikä niiden toiminta saa perustua lisenssiin.

Suomessa Verohallinto on tulkinnut, että pienpanimoiden tekemät yhteistyöoluet olisivat alkoholi- ja alkoholijuomaverolain 9 §:ssä kiellettyinä lisenssivalmistusta, mikä johtaisi pienpanimoalennuksen menettämiseen. Tämä tulkinta on kuitenkin kyseenalaistettavissa usealla perusteella, kun kyseessä on vastikkeeton yhteistyö.

3. Lisenssivalmistuksen edellytykset EU-oikeudessa

EU-direktiivi 92/83/ETY artikla 4 antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden myöntää pienpanimoalennusta riippumattomille pienille panimoille, jotka eivät harjoita lisenssivalmistusta. Euroopan unionin tuomioistuin (EUT) on asiassa C-285/14 (Brasserie Bouquet) tulkinnut lisenssivalmistuksen käsitettä.

Tuomiossa EUT totesi, että lisenssivalmistuksen käsite ”sisältää oluenvalmistuksen, johon liittyy millainen tahansa lupajärjestely, jonka tuloksena mainittu pieni panimo ei ole täysin riippumaton kyseisen luvan antaneeseen kolmanteen osapuoleen nähden”. Keskeistä on riippumattomuuden menettäminen, ei pelkästään aineettoman omaisuuden käyttö.

EU:n komission selittämissä huomautuksissa (Explanatory notes on the qualitative criteria applicable to independent small producers of alcoholic beverages, syyskuu 2023) todetaan, että lisenssivalmistuksessa on kyse ”luvasta, joka johtaa siihen, että pieni panimo ei ole täysin riippumaton luvan antaneesta kolmannesta osapuolesta”. Arvioinnissa kiinnitetään

huomiota siihen, vaikuttaako järjestely panimon kykyyn tehdä liiketoimintapäätöksiä itsenäisesti.

Riippumattomille pientuottajille tarkoitettuja alennettuja verokantoja koskeviin säännöksiin kuuluu vaatimus siitä, etteivät riippumattomat pientuottajat saa toimia lisenssin perusteella. Asiassa C-285/14 unionin tuomioistuimelta pyydettiin tämän vaatimuksen tulkintaa direktiivin 92/83/ETY 4 artiklan 2 kohdan perusteella.

Tuomioistuimelle esitettiin ennakkoratkaisukysymys, onko direktiivin 92/83 4 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että ilmaisu ”toimia lisenssin nojalla” viittaa yksinomaan patentin tai tavaramerkin hyödyntämiseen tarkoitettuun lisenssiin, vai voidaanko sitä tulkita siten, että ilmaisu kattaa toiminnan kolmannen osapuolen tuotantoprosessin mukaisesti ja tämän osapuolen antaman luvan perusteella.

EUT totesi, että käsitettä ”toimia lisenssin nojalla” on tulkittava niin, että se kattaa oluenvalmistuksen, joka on riippuvainen minkä tahansa tyyppisestä luvasta ja jonka seurauksena kyseinen pienpanimo ei ole täysin riippumaton siltä kolmannelta osapuolelta, joka on luvan antanut. Näin on esimerkiksi silloin, kun lupa koskee kyseisen kolmannen osapuolen omistaman patentin, tavaramerkin tai tuotantoprosessin hyödyntämistä.

Kollaboraoluissa kumpikaan panimo ei ole luopunut riippumattomuudestaan, eikä kummallekaan ole syntynyt velvoitteita toista panimoa kohtaan.

4. Vastikkeellisuus lisenssisopimuksen tunnusmerkkinä

Verohallinnon ohjeluonnoksessa todetaan, että ”on tavallista, että lisenssin käytöstä peritään sopimuksen mukaan vuokraa, rojaltia tai muuta korvausta”. Tämä viittaa siihen, että Verohallinnon mukaan vastikkeellisuus on tyyppillinen, joskaan ei välttämättä pakollinen, lisenssivalmistuksen tunnusmerkki.

Suomen sopimusoikeudessa ja immateriaalisopimusoikeudessa lisenssisopimus määritellään tyyppillisesti sopimukseksi, jossa ”lisenssinantaja myöntää lisenssinsajalle oikeuden käyttää lisenssinantajalle kuuluvaa immateriaalioikeutta tietyin ehdoin” ja että ”lisenssistä maksetaan yleensä rahallinen korvaus”. Lisensointi nähdään nimenomaan keinona ”kaupallistaa” immateriaalioikeuksia.

Yhteistyöoluet ovat valmistajansa reseptillä valmistettuja tuotteita, joissa yhteistyöpartnerin nimi saattaa olla tuotteen etiketissä, mutta tuotemerkin tai -nimen omistaja ei ole mitenkään lisensoinut nimensä käyttöoikeutta vaan saanut oman nimensä mukaan tuotteeseen.

5. Yhteistyöoluet yhteisen markkinoinnin ja tuotekehittelyn muotona

Kun kaksi pienpanimoa tekee yhteistyötä yhteistyöoluen parissa ilman rahallista vastiketta, kyseessä on:

1. Sallittu yhteinen markkinointi

Alkoholiverolain 9 §:n 3 momentin mukaan pienpanimot voivat tehdä yhteistyötä liittyen ”oluen markkinointiin” menettämättä pienpanimoalennusta. Verohallinnon ohje vahvistaa, että markkinointi on nimenomaisesti sallittua yhteistyön muotoa.

Yhteistyöoluissa molemmat panimot käyttävät toistensa logoja ja nimiä yhteisessä markkinointitarkoituksessa – ei siten, että toinen myöntäisi toiselle oikeuden hyödyntää tavaramerkkiä laajemmin omassa panimotoiminnassaan. Kyseessä on yhteinen brändiviestintä, jossa molemmat panimot ovat tasavertaisia osapuolia. Kumpikaan osapuoli ei tule riippuvaiseksi toisesta panimosta, mikä on direktiivin tarkoitus. Lisensiointia ei ole määritelty direktiivissä, mutta lisensioinnin ”kieltäminen” perustuu riippumattomuuden menettämiseen.

2. Sallittu tuotekehittely

Verohallinnon ohjeluonnos mainitsee erikseen, että ”tuotekehittely (esim. reseptien kehittäminen)” on sallittua yhteistyötä pienpanimojen välillä. Tämä on juuri sitä, mitä yhteistyöoluissa tapahtuu: panimot kehittävät yhdessä reseptin ja vaihtavat osaamistaan. Tälle toteamukselle ohjeessa ei jää soveltamisalaa, jos vähittäispakkauksessa ei ole mainittu yhteistyöpanimon nimeä. Nimen mainitseminen ei missään olosuhteissa vie valmistaman panimon riippumattomuutta missään määrin.

6. Riippumattomuuden säilyminen vastikkeettomassa yhteistyössä

Riippumattomalla pientuottajalla ei saa olla minkäänlaista valtuutusta, sopimusta tai muuta järjestelyä, joka oikeuttaa hyödyntämään kolmannelle osapuolelle kuuluvaa patenttia, tavaramerkkiä tai tuotantoprosessia.

Koska yhteistyöoluiden tuotantoprosessissa rahaa tai muuta vastiketta ei liiku osapuolten välillä, kumpikin panimo säilyttää täyden päätöksenteon autonomian omasta tuotannostaan, kyseessä on kertaluonteinen projekti, ei jatkuva lisenssijärjestely eikä kumpikaan osapuoli luovuta toiselle oikeutta hyödyntää tavaramerkkiä tai reseptiä muussa panimotoiminnassa, niin ei synny sellaista taloudellista riippuvuussuhdetta tai lupajärjestelyä, joka EUT:n mukaan karakterisoi lisenssivalmistusta.

Vaatus olla toimimatta lisenssin perusteella on yksi niistä edellytyksistä, joilla pyritään varmistamaan, että kyseinen pienpanimo on aidosti riippumaton kaikista muista panimoista. Vaikka komissio ja unionin tuomioistuin ovat todenneet, että kun lupa koskee kyseisen kolmannen osapuolen omistaman patentin, tavaramerkin tai tuotantoprosessin hyödyntämistä, niin panimo menettää oikeutensa pienpanimohuojennukseen, on yhteistyöoluiden valmistuksen tulkitseminen lisenssioinniksi lisensiointi-käsitteen soveltamisalan laajentamista sellaiseen yhteistyöhön, jota ei voida pitää riippumattomuuden vaarantavana lisensiointina.

Siksi Pienpanimoliitto esittää, että Verohallinnon ohjeessa selvästi sanottaisiin, että yhteistyöoluiden tekemistä ei katsota lisenssivalmistukseksi silloin, kun se on vastikkeetonta, tasavertaista yhteistyötä.

7. Esitys: sallittu yhteismarkkinointiolut

Jos Verohallinto kuitenkin jatkossakin katsoo nykyuotoiset yhteistyöoluet lisenssivalmistukseksi, Pienpanimoliitto esittää uudenlaisen ”yhteismarkkinointioluen” kategoriaa, jolle olisi selkeät kriteerit.

Ohjeessa voitaisiin määritellä, missä määrin vieraileva panimo saa osallistua vastikkeettomasti reseptin kehittämiseen ja itse oluen tekemiseen ja tuotteen markkinointiin. Ohjeessa voitaisiin esimerkin kautta määritellä myös, miten yhteistyöstä on sallittua kertoa ulospäin ja millä tavalla ja missä yhteyksissä panimoiden nimet ja logot savat olla esillä.

Panimoala on ottamassa käyttöön EU:n ekosuunnitteluasetuksen mukaisesti digitaaliseen tuotepassiin vaihteittain, ja jatkossa pakkauksiin on tulossa QR-koodit, joiden takaa löytyy lisätietoa tuotteesta. Tuotepassin avulla pienpanimot voisivat kertoa kuluttajille ja viranomaisille lisätietoa yhteistyönsä laadusta.

Esitämme siis, että Verohallinto laatii esimerkin sallituista yhteismarkkinointiluista, ja osallistumme sen laatimiseen mielellämme.

8. Tilauksesta valmistaminen ja myyminen

Pienpanimoliitto toivoo selkeyttä myös oluen valmistamiseen tilauksesta sellaisissa tapauksissa, kun olutta ei lähetetä tilaajalle, vaan panimo myy sen itse kuluttajille. On tilanteita, joissa tilaaja ei ole panimo, vaan esimerkiksi toisella alalla toimiva yritys, yhteisö tai yksityishenkilö, joka haluaa omalla brändillään oluen, mutta jättää sen tuottavan panimon myytäväksi. Tilaja ei yleensä saa korvausta tuotemerkkinsä käytöstä.

Kyseessä ei silloin ole ”private label” eikä ohjeen määrittelyn mukaan myöskään tilausvalmistus, joten tulkitaanko tämä lisenssivalmistukseksi, joka vaarantaa valmistavan panimon veroalennuksen, vaikka toinen osapuoli ei olisi panimo?

9. Maahantuonti

Koska ohjeistus koskee myös alennusta nauttivien pienpanimo-oluiden maahantuontia, huomautamme, että ohjeistus tulisi nyky muodossaan kaventamaan ulkomaisten pienpanimo-oluiden saatavuutta Suomessa merkittävästi.

Vaikuttaa siltä, että jos Suomeen tuodaan verohelpotusta nauttavia oluita panimoilta, jotka samana kalenterivuonna ovat tehneet tai tulevat myöhemmin tekemään yhteistyöoluita omassa maassaan tai kansainvälisesti, verohelpotus poistuu niiltä oluilta, jotka on tuotu Suomeen, ja verot perittäisiin takautuvasti. Tähän ei maahantuojia voi mitenkään vaikuttaa.

Olisi maahantuojille liian iso riski tuoda Suomeen pienpanimotuotteita, joilla on riski menettää veroalennus, sillä melkein kaikki ulkomaiset pienpanimot tekevät joitain yhteistyöoluita vuosittain, mahdollisesti tuotteiden maahantuonnin jälkeen.

Koska yhteistyöoluiden tekeminen on alalla erittäin tavallista, Verohallinnon kieltävä tulkinta asettaisi suomalaiset pienpanimot eriarvoiseen asemaan ulkomaisten kilpailijoiden kanssa, jos niiden oluita saisi edelleen tuoda Suomeen veroalennuksen kanssa.

Tällainen linjaus olisi myös hyvin monimutkainen valvoa: kuka tarkistaa kaikkien Suomeen tuotujen pienpanimo-oluiden osalta sen, että yksikään niitä tehnyt pienpanimo ei sinä kalenterivuonna ole tehnyt yhteistyöolutta EU:n alueella? Jos tätä ei käytännössä valvottaisi, asetetaan kotimaiset tuottajat epäreiluun asemaan, koska niiden keskinäistä yhteistyötä valvottaisiin epäilemättä tiukemmin.

10. Alennuksen laskemisperuste

Verohallinnon ohje ei ikävä kyllä ole päivittynyt eräältä tärkeältä osalta: edelleen katsotaan, että pienpanimoalennus määräytyy kalenterivuoden aikana tuotetun oluen määrän perusteella. Ohjeessa linjataan edelleen, että oluen tuottajan valmistuskirjanpidosta on käytävä ilmi, mihin veronalennusluokkaan kukin tuotantoerä kuuluu.

Oluen tuottajien näkökulmasta edellä todetusta seuraa ratkaisemattomia teknisiä ja kaupallisia ongelmia sekä huomattavaa hallinnollista työtä ja mittavia kustannuksia, kun oluen verokanta ei määräydy oluen kulutukseen tai toiselle varastonpitäjälle luovuttamisen ajankohdan perusteella vaan kunkin tuotantoerän tuotantoajankohdan mukaan. Tuotetun litramäärän merkitseminen juomapakkauksiin ja ilmoittaminen litramääräisesti oikein ei ole tuotannollisista syistä mahdollista. Sitä vastoin luovutettujen litrojen ilmoittaminen ja valvominen olisi vaivatonta ja noudattaisi yleistä valmisteverotuskäytäntöä.

Tuotantosidonnaisuus aiheuttaa myös sen, että kalenterivuoden alussa panimolla saattaa olla varastossaan kymmeniä, jopa satoja tuhansia litroja edellisen vuoden lopulla tuotettua olutta, joka ei ole oikeutettu pienpanimoalennukseen ollenkaan. Kuitenkin kaikki ensimmäiset 500 000 litraa alkuvuodesta tuotettua olutta on oikeutettu 50 %:n veroalennukseen. Tuotantosidonnaisuus pakkausajankohdan mukaan aiheuttaa siis osalle oluista täysin turhan myynnin esteen vuoden vaihtuessa.

Vastaavasti hallinnollista työtä aiheutuu myös jakeluketjun seuraavassa vaiheessa, kun oluen verottomasti vastaanottanut taho aikanaan luovuttaa oluen kulutukseen. Tällöin oluen kulutukseen luovuttava taho joutuu veroilmoituksen laatimista varten erikseen selvittämään, mihin verokantaan ko. kulutukseen kulloinkin luovutettava tuotantoerä kuuluu. Myös tuotteen hinnoittelu on jouduttu tekemään täysin tietämättä sitä, mihin veroluokkaan olut mahdollisesti myyntihetkellä kuuluu. Suuremmilla pienpanimoilla on aina varastossaan useita eri veroalennusryhmään kuuluvia oluita.

Ongelman ratkaisemiseksi verolain 9 §:ää ja sen nojalla annettua Verohallinnon ohjetta tulisi muuttaa siten, että pienpanimon tuottaman oluen verokanta määräytyisi panimon kalenterivuoden aikana verollisena kulutukseen tai verottomasti valtuutetulle varastonpitäjälle luovuttaman oluen määrän perusteella.

Ehdotetun muutoksen seurauksena oluen veroluokkaa määritettäessä tarkasteltaisiin oluen tuotantohetken sijasta hetkeä, jolloin ko. oluterä luovutetaan panimon toimesta joko kulutukseen tai verottomasti valtuutetulle varastonpitäjälle. Tuotettua olutta, jota ei ole panimon toimesta luovutettu edelleen, ei otettaisi huomioon veroluokan määrittelyssä.

Ehdotetun muutoksen voidaan olettaa vähentävän olennaisesti verojen ilmoittamisesta pienpanimoille sekä valtuutetuille varastonpitäjille aiheutuvaa hallinnollista työtä ja kustannuksia. Muutoksella myös mahdollistettaisiin verojen virheetön maksu ja valvonnan helppous. Lisäksi muutos saattaisi kotimaiset pienpanimo-oluet samalle viivalle maahantuotujen pienpanimo-oluiden kanssa. Ulkomaisilta pienpanimoilta edellytetään käytännössä ainoastaan todistus vuosituotannon suuruudesta, eikä niitä velvoiteta seuraamaan veroalennuksen muutosta jokaisen tuotetun litran mukaan.

Ehdotetulla muutoksella ei kuitenkaan puututtaisi pienpanimoalennuksen soveltamisalan yleiseen rajaukseen, joka säilyisi ennallaan (ts. alennuksen soveltumiseksi panimon kalenterivuoden aikana tuottaman oluen määrän on oltava enintään 15 000 000 litraa). Näin ollen ehdotetulla muutoksella ei olisi välitöntä vaikutusta pienpanimoiden tuottamasta oluesta kannettavan alkoholi- ja alkoholijuomaveron tuottoon. Muutoksen tarkoituksena olisi ensisijaisesti yksinkertaistaa oluesta kannettavan veron laskemisessa ja ilmoittamisessa noudatettavaa menettelyä, mahdollistaa tuotteiden oikea hinnoittelu ja asettaa suomalaiset pienpanimot samalle viivalle ulkomaisten pienpanimoiden kanssa.

Pienpanimoliitto ymmärtää, että Verohallinto ei voi muuttaa ohjeistustaan verolain vastaiseksi. Toivomme kuitenkin, että Verohallinnossa tiedostetaan ja muistetaan tämä pitkään vallinnut epäkohta, ja että Verohallinto puoltaa ja edistää tällaista lakimuutosta valtiovarainministeriön suuntaan.